

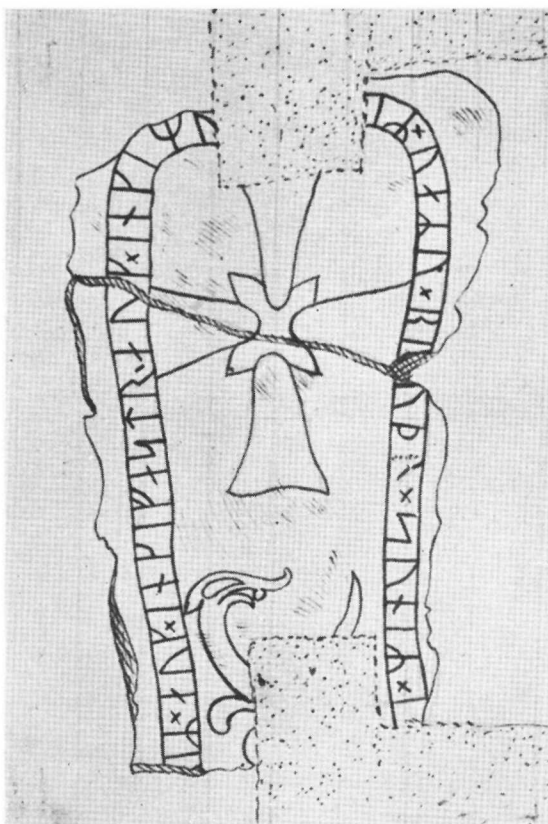

Fig. 233. U 495. Husby-Långhundra kyrka.
Efter teckning av Peringskiöld.

Fig. 234. U 495. Husby-Långhundra kyrka.
Efter B 215.

Kyrkoherden i Vidbo och Husby-Långhundra S. Andersson anmälde den 17.11. 1919, att »vid schaktning av jord i ett stall, 'kyrkstall', i Husby-Långhundra en del av en runsten anträffats. Det är till formen en fyrkant, ena diagonalen drygt 30 cm., den andra diagonalen knappt 20 cm. Det är ej uteslutet, att mera av samma sten finnes på samma plats, men grävning har ej vidare företagits. Runstensfragmentet är omhändertaget och förvaras f. n. i expeditiionslokalen.» Fragmentet har förgäves eftersökts 1936 och 1945 men icke kunnat återfinnas.

496. Tibble, Husby-Långhundra sn.

Pl. 97.

Litteratur: B 214, L 583, D 2:179. J. Bureus, Fa 6 s. 203 n:r 186 (Rhezeliuss' uppteckning), Fa 5 n:r 194, Fa 1 s. 48; J. Rhezelius, F1 2 n:r 19; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F1 5:1 n:r 31, Monumenta 3, bl. 18; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 308, 2, s. 161; N. R. Brocman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 234; UFT h. 4 (1875), s. 35; brev från fil. d:r A. Julius till O. Almgren ^{18/10} 1909 (ATA); E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F1 2 n:r 19); Bureus, kopparstick (Ff 6 n:r 82); Peringskiöld, teckning (F1 5:1 n:r 31), träsnitt (i F1 5:1, Monumenta och B 214); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Runstenen står rest på åkern SÖ om gården Tibble n:r 3, omkr. 45 m. från gårdstomten och omkr. 70 m. N om vägen som leder till gården. Stenen är sönderslagen och mycket defekt. Utom huvuddelen finnas tre mindre lösa stycken i behåll, alla tillhörande toppen. Hela vänstra sidan av stenen är avslagen och förkommen, med inskriftens början; därjämte ett stycke av mitten med rundjurets nacke och hals. Mitt på h. sidan är ett stort stycke avslaget, varvid flera runor ha gått förlorade. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm».

43—45887. *Upplands runinskrifter.*

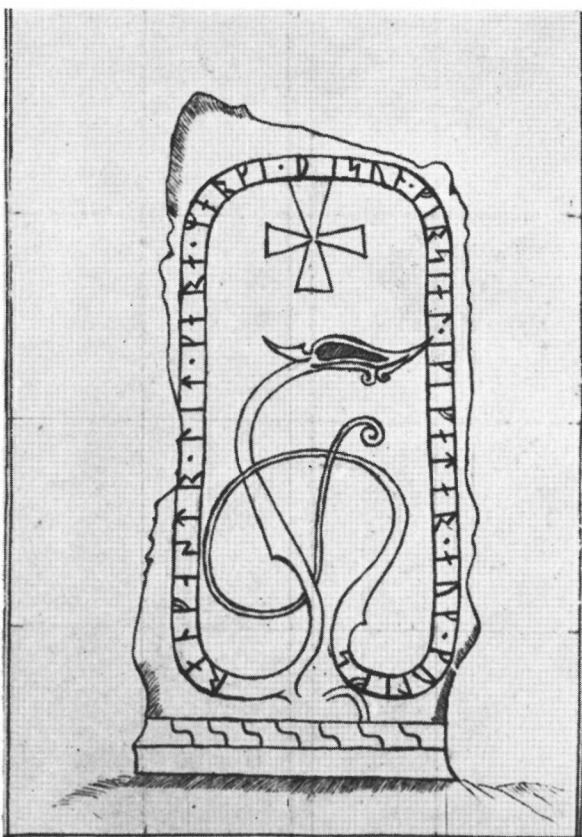

Fig. 235. U 496. Tibble, Husby-Långhundra sn.
Efter teckning av Rhezelius.

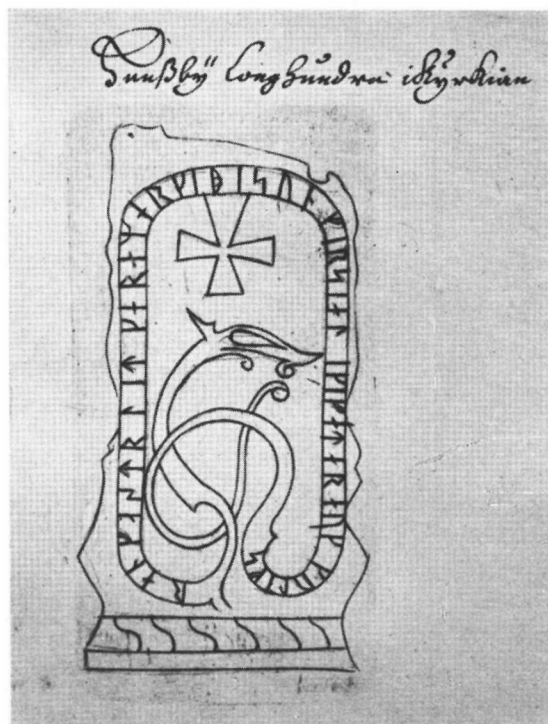

Fig. 236. U 496. Tibble, Husby-Långhundra sn.
Efter kopparstick av Bureus.

Bureus har sina uppgifter om runstenen (i Fa 6 och Fa 5) från Rhezelius. Denne har (Fa 6 och Fl 2) endast överskriften »Husby Långhundra» och anger icke platsen närmare. I *Ransakningarna* är det tydligen runstenen U 496, som åsyftas med följande uppgift: »Vthi Tibla Giärde Wijdh Wackerberga örn står ehn Runsteen aff 2 alnars längd något påskrefwen.» Peringskiöld anger som plats: »Husby Longhundra i Tiblä gärde straxt wijd örn.» Träsnittet i *Monumenta* har påskriften: »I Tiblä gärde straxt vid örn» (B 214: »Tibble gärde wid ören», L 583: »Tible gärde»). Peringskiölds träsnitt ger en ovanligt detaljrik bild av runstenens omgivning. Stenen, som är fullt oskadad, står inom en kvadratisk fyrkant av lagda, mindre stenar. Runt omkring finnas mindre högar, delvis med stenkretsar. Tecknaren har tydligen velat framställa hela omgivningen såsom ett gravfält. Marken går i vågiga linjer, och gärdet har tydligen ännu icke varit uppodlat. Liljegren lämnar, ovanligt nog, i sina *Runurkunder* (L 583) en uppgift om platsen: »Stensättningen omkring stenen samt högarna (B 214) är nu borttagne och stället odladt till åker.» I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Lindholm» (1864) upptages bland runstenar (s. 53): »I gärdet SW om Tibble, en liggande.» Närmare upplysningar lämnas av Dybeck: »Stenen ligger i ett åkerdike nedanför torpet Ören på norra sidan om ... bron» över Husbyån. »Både den i *Bautil* tecknade firsidiga stensättningen kring runstenen och öfriga hedna minnesmärken på stället äro för länge sedan uppbrutna och utjämnade till åker. Bara en grafkulle vid torplägenheten återstår.» I en not tillägger Dybeck följande reflexioner: »Om i en mer eller mindre aflägsen framtid, när man ändtligen kommit till insigt derom att våra herrliga minnesmärken icke äro till bara för vetenskapens beräkningar, denne runsten tillfälligtvis ännu är i

behåll, så lär man nog finna att han, liksom flere hundra andre, bör åter resas, och det icke på sitt nuvarande af odlingen inkräktade rum, i åkerdiktet, men å ett värdigare och säkrare ställe. Svenska folkets kärlek för sina minnen, ännu icke alldeles sloknad, bör hållas vid makt, upplifvas. Hvad godt resningen af Fjuckbysten (D 1:214), af Hammarbysten (D 2:79) och af många andre haft med sig skall annorstädes varda förmäldt.» Stenen var, av Dybecks teckning att döma, fortfarande hel, fastän den blivit flyttad ned i åkerdiktet.

Tyvärr blev stenen icke rest, såsom Dybeck önskat, utan blev liggande utan tillsyn i diket. År 1907 blev den sönderslagen och nedlagd i en bro på Tibble ägor. Sedan ett par år därefter fornvårdsmyndigheternas uppmärksamhet blivit fäst på saken, upptogs runstensbitarna och återflyttades till den plats ute på gårdet, som man antog ha varit stenens ursprungliga. Delar av runstenen kunde emellertid icke återfinnas. Då Brate år 1914 besökte platsen, har han gjort följande anteckningar: »Det sades i orten, att gårdens folk lagt stenen i en brotrumma men blivit dömda att flytta den tillbaka, och den förra ägaren, broder till den nuvarande, sades med anledning därav hava skjutit sig.» I en not tillägges: »Det var nuvarande ägaren, som lade ned runstenen i en bro över infartsvägen till gården, men han måste taga upp den igen och fick plikta 10 kr., emedan han var blott 15 år, är nu 25 år. Den som sköt sig, var en broder, som hade nervsjukdom, och han var då längesedan död, när runstenen nedlades i bron.» År 1940 lagades och restes runstenen på sin nuvarande plats. »Tre lösa delar med ristning påträffades, av vilka två fastsattes på stenen medelst stenkitt. Det tredje, upptagande en del av korset, har icke kunnat hoppassas med stenen, av vilken betydliga delar alljämt saknas.»

Gråblå granit. Brottet är blågrått med skiftning i rött. Höjd 1,62 m., bredd 0,58 m. Ristningens höjd är 1,15 m. Ristningen är tydlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre källor):

[ranfastr · lit · kera ·] merki · þ[i]sun · fir sia[ikifatar ·] auk · kulifs
5 10 15 20 25 30 35 40 45

Ragnfastr let gærva mærki þessun fyr sial Ingifa[s]tak ok Gullæifs.

»Ragnfast lät göra dessa märken för Ingefasts själ och Gullefs.»

Till läsningen: 17 e är säkert stunget. 22 i är borta i själva sprickan. Huruvida något sk har funnits efter 28 r kan ej avgöras. Av bst i 40 r finnes nedersta delen i behåll. 44 k är icke stunget. — Bureus: ranfastr · lit · kera · merki · þsun · fir sial · ikifatar · auk · kutlifs. Rhezelius: ranfastr · lit · kera · merki · þisun · fir sial · ikifatar · auk · kutlifs. — Peringskiöld (B 214): ranfastr lit · kera · marki · þisun · fir sial · ikifatar · auk · kulifs. — Dybeck: ranfastr · - · t · kera · mirki · þ - sun · fir sial · ikifatar · auk kulifs. — Brate: . . . mirki · þ - sun · fir sia . . . r auk · kulifs.

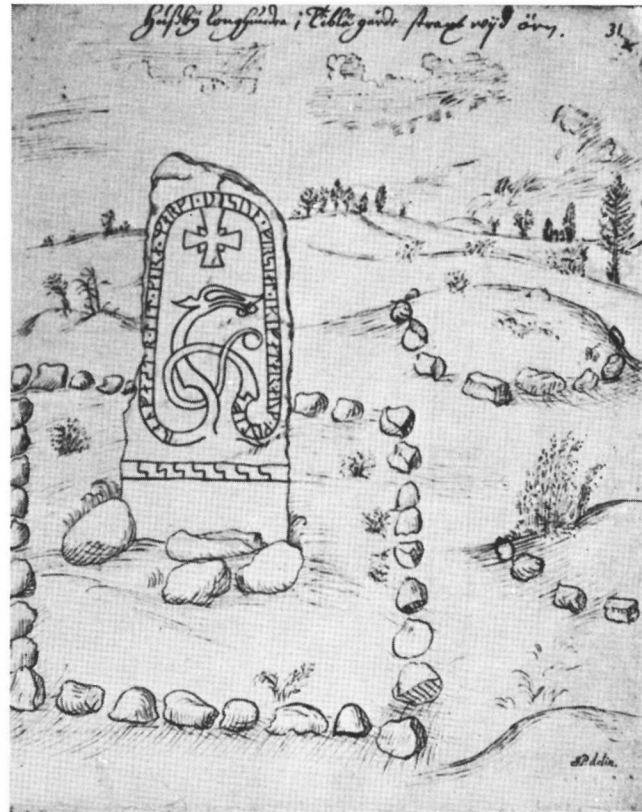

Fig. 237. U 496. Tibble, Husby-Långhundra sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

Fig. 238. U 496. Tibble, Husby-Långhundra sn. Efter B 214.

och Gullev, över vilka stenen är rest, blivit begravna här, på byns gamla gravfält. Det är då märkligt att finna, att Ragnfast har låtit rista runorna för deras själar. Han har sålunda varit kristen, liksom förmodligen också de båda döda.

Ragnfast och Ingefast omtalas även i inskriften U 497 på berghällen vid Tibble. Båda dessa ristningar äro otvivelaktigt utförda av samme ristare. Härför talar framför allt den mycket likartade ornamentiken.

Om namnen *Ragnfastr* och *Ingifastr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100. Formen *ranfastr* förekommer även U 168 och Sö 253. I genitiven *ikifatar* har ristaren av förbiseende hoppat över en runa *s*; jfr U 497. Genitiven *kulifs* återger ett *Gullæifs* (*Gullifs*), vilket kan motsvara ett ursprungligt *Guð-læifr* eller *Gunnlæifr*. Båda dessa namn finnas säkert belagda i inskrifterna. *Guð-læifr* förekommer i Sö 172 (?), 218, 340, U 595, L 1053 Järsta, Valbo sn (Gästrikland) och L 1068 Högs sn (Hälsingland), *Gunnlæifr* i Sö 159 (?), 162, L 38 Varpsundet, Ö. Grans sn, L 47 Ekila bro, Y. Grans sn, *Gullæifr* i Sö 33, 66, U 318, L 45 Ekila bro, Y. Grans sn, L 155 Högsta, Bälunge sn, L 319 Välla tä, Bro sn, och L 1550 Skokloster.

Att Ingefast är fader till Ragnfast, framgår av inskriften på U 497. Gullev har varit en annan frände till Ragnfast, möjligen farfader eller broder. Runstenen har, såsom ovan har blivit framhållet, stått i ett stort gravfält, och den var omgiven av en lagd stenkreis. Sannolikt ha därför Ingefast

497. Tibble, Husby-Långhundra sn.

Pl. 98.

Litteratur: B 211, L 584, D 2: 178. J. Bureus, Fa 6 s. 149 n:r 254 (Bureus' egen uppteckning), s. 203 n:r 187 (Rhezeliuss' uppteckning), Fa 10: 2 n:r 18, Fa 5 n:r 195, Fa 1, s. 48; J. Rhezelins, F1 2 n:r 20; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 19; P. Dijkman, Historiske Anmärkningar (1723), s. 17; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 83, 170, 494; UFT h. 4 (1875), s. 35; brev från orgelnisten Z. O. Simlund till R. Dybeck 7/7 1877; E. Brate, Anteckningar 1914 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (Fa 10: 2 n:r 18), kopparstick (Ff 6 n:r 202); Rhezelius, teckning (F1 2 n:r 20); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 211); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Omr. 250 m. S om gården Tibble n:r 3 ligger, på södra sidan om Husbyån, en bergbacke i en trädbeväxt beteshage. Nära den norra ändan av berget, 4 m. SV om gärdesgården kring hagen, finnes en runristning på den mot N och NV sluttande ytan. Avståndet från marken till ristningens nedersta del är drygt 1,50 m.